

Kapitola 17

Hospodářský rozměr české zahraniční politiky

Jan Hřích

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA

Hospodářská dimenze zahraniční politiky (či ekonomická diplomacie, popřípadě podpora VEV) je sice v poslední době dosti často v různých souvislostech mediálně zmiňována (a začíná se jí v ČR zabývat rovněž sféra akademická), avšak přesto ji dosud nelze považovat za oblast, která by byla z hlediska odborného zcela jasně a jednoznačně vymezena, a to jak pokud jde o obsah (tj. způsob a systém jejího vykonávání a cíle, které by si měla klást), tak pokud jde o rozsah (tj. které všechny dílčí sféry by do ní měly být zahrnovány).¹

Tato určitá nejednoznačnost je ovšem dána rovněž tím, že hospodářská dimenze zahraniční politiky nestojí v ČR zcela mimo politický diskurz mezi pravou a levou částí politického spektra, byť se v posledních letech stále více přesouvá na jeho okraj a v praktických věcech se zde stanoviska pravice a levice sblíží. Na rozdíl od období počátků ekonomické transformace dnes již i pravice (zastoupená ODS) uznává, že vnější ekonomické vztahy (VEV) jsou pro ekonomiku typu ČR mimořádně důležité a že by je stát měl efektivně podporovat.² Zároveň ovšem klade důraz na nutnost přísných omezení pro tyto aktivity, které ponechají maximum prostoru pro působení tržních sil.³ Pro levici (zejména ČSSD) představuje ekonomická diplomacie (ED) jeden z úhelných kamenů hospodářské politiky státu a důležitý předpoklad celkově úspěšného ekonomického vývoje a zároveň též specifický nástroj intervence ve prospěch posílení spravedlnosti (viz posílení možností širšího okruhu malých a středních podniků účastnit se na VEV).

Navzdory výše uvedené přetrvávající nevyjasněnosti a pojmové „neusazenosti“ však lze mezi hlavní směry ED řadit podporu exportu, a to s určitým důrazem na sektor malých a středních podniků (MSP), podporu přílivu přímých zahraničních investic (PZI), podporu aktivního cestovního ruchu a do určité míry rovněž podporu PZI do zahraničí. Stále naléhavější výzvou, stojící před ED v západních zemích (včetně ČR), je získávání

kvalifikovaných pracovních sil ze zahraničí. Všechny výše uvedené aktivity, doplněné o některé prvky veřejné kulturní politiky a „klasické diplomacie“, by přitom měly směřovat ke společnému cíli, kterým je vytváření dobrého jména země v zahraničí jakožto spolehlivého ekonomického partnera. Takto získaný „sociální kapitál“ má schopnost zpětně podpořit žádoucí rozvoj VEV. Do oblasti ED bývá ovšem většinou fazena rovněž multilaterální vnější ekonomická politika státu, spočívající v prosazování jeho zájmů na půdě mezinárodních organizací s ekonomickým zaměřením (WTO, OECD, EU).

Problematika ekonomické dimenze zahraniční politiky hraje – alespoň na první pohled – v základních programových dokumentech (tj. v *Koaliční smlouvě* a v *Programovém prohlášení vlády*, texty obou dokumentů jsou v této pasáži prakticky totožné) současné vlády velmi významnou až prominentní roli (v pasáži, týkající se zahraniční politiky, je uvedena na prvním místě), což je v plném souladu s celosvětovými trendy zahraniční politiky v posledním období. Cíle, které jsou zde nastíněny, jsou však orientovány výlučně směrem dovnitř, do ČR. Vláda se zde hodlá soustředit „...na vybudování efektivního modelu ekonomické diplomacie jako jednoho ze základních prostředků české zahraniční politiky. V tomto rámci také jasně vymezí a sjednotí kompetence v oblasti marketingu a prezentace České republiky, podpory exportu, investic a cestovního ruchu.“⁴ Pasáže z *Programového prohlášení vlády* vyjadřují silný programový průnik přinejmenším dvou ze tří stran tvořících současnou vládní koalici, které ekonomickou dimenzi zahraniční politiky pokládají za výraznou prioritu, byť jejich konkrétní pojetí této oblasti není úplně totožné.⁵ Lze tedy jednoznačně říci, že po dlouhém období diskusí o tom, zda podpora VEV vůbec představuje relevantní součást aktivit státu či zda jde pouze o nějaký „výstřelek“ odpůrců plnohodnotné tržní ekonomiky (jež vyplnily většinu devadesátých let),⁶ stala se tato z hlediska ČR nesmírně důležitá oblast hospodářské politiky konečně plnohodnotnou součástí politické agendy všech relevantních stran, a to i z pravé části politického spektra.

Nehledě na verbální zdůrazňování role ED se však v základních programových dokumentech vlády nikde nedočteme, co od systému ekonomické diplomacie vláda očekává vzhledem k naplňování jejího hlavního úkolu: podpory vnějších ekonomických vztahů ČR v zájmu celkového pozitivního vývoje české ekonomiky.⁷ Uvedené cíle tak zapadají spíše do rámce vnitropolitických záměrů současné vlády pravého středu, zaměřených na reformu veřejné správy, která by měla vést k její racionalizaci (či spíše zeštíhlení), flexibilizaci, debyrokratizaci apod. Vzhledem k velké vnější otevřenosti ekonomiky ČR je přitom jasné, že vývoj jejích VEV má na její celkový stav velmi významný až rozhodující vliv, což zřejmě také výraznou měrou přispělo – po období určitého váhání – k takřka všeobecné akceptaci nutnosti systematické angažovanosti státu v této oblasti.⁸

HOSPODÁŘSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA, AKTÉŘI

Podpora exportu, která stále představuje stěžejní oblast ED, zpravidla sestává ze tří stěžejních aktivit (dvě z nich mají finanční a jedna nefinanční charakter), mezi které

patří pojišťování exportních rizik na nekomerční bázi, refinancování exportních úvěrů poskytnutých odběratelům zboží a velmi široká oblast tzv. informační a technické podpory vývozu. Poslední z uvedených oblastí přitom v současné době zdaleka nezůstává pouze u zprostředkovávání různých komerčních informací, ale důraz klade na širokou škálu tzv. proaktivních opatření, spočívajících v poskytování cíleného a komplexního servisu podnikům majícím zájem o vstup na zahraniční trh.

System podpory VEV, který byl v hrubých obrysech výše naznačen, přijala po určitých peripetiích z devadesátých let za svůj rovněž ČR. Nehledě na to, že *Smlouva zakládající ES* obsahuje v článku, týkajícím se společné obchodní politiky, též zmínku o „vývozní politice“, která by měla být její součástí, toto ustanovení nebylo nikdy v praxi naplněno.⁹ Politika podpory exportu tak zůstává plně v rukou jednotlivých členských států. Prakticky jedinou výjimku v tomto smyslu představuje internalizace tzv. konsenzu OECD do komunitárního práva.¹⁰ Tento mezinárodní dokument stanovuje určitá závazná omezující pravidla ohledně poskytování exportních úvěrů s veřejnou účastí. Celkově lze tedy říci, že členství v EU přináší ČR pouze minimální omezení pro provádění její (tržně konformní) politiky podpory VEV. Jinou věcí by ovšem bylo, pokud by se uchýlila – byť jenom v malé části svých podporných akcí – k nějakým formám selektivní podpory, snažící se zvýhodnit některé předem vytipované subjekty na úkor ostatních. Tím by se totiž okamžitě dostala do rozporu se striktními požadavky komunitární politiky na ochranu hospodářské soutěže.

Mnohotvárnosti politiky podpory VEV odpovídá také poměrně složitá (a částečně hierarchická ve vztahu mezi ministerstvy a jimi řízenými příspěvkovými organizacemi) struktura různých institucí, které ji realizují, jež se v ČR vytvořila po poměrně složitých vývojových peripetiích v devadesátých letech (v tom se ED liší od ostatních oblastí zahraniční politiky). Na druhou stranu ovšem nelze říci, že by se výrazněji odlišovala od obdobných struktur v jiných srovnatelných zemích nebo že by snad bránila provádění moderní neselektivní ED. ČR se řadí mezi země, v kterých existuje tzv. duální model řízení ED.¹¹ Znamená to, že kompetence v této oblasti jsou rozděleny mezi Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV) a příslušné ekonomické ministerstvo, tedy Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (MPO). Toto rozdělení kompetencí mezi příslušné orgány státní správy nemá v případě ČR explicitní formální oporu v legislativě, ale pouze v určité dohodě mezi oběma ministerstvy.¹² Obě ministerstva společně plní úlohu vrcholné zastřešující instituce, jež vytváří obsah politiky podpory VEV a její hlavní cíle, kterých by měla dosáhnout. Do ED ovšem z „politické roviny“ zasahují ještě nejméně další dva resorty, a to Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (podpora cestovního ruchu) a Ministerstvo zemědělství ČR (agrární obchod).

Při implementaci státní politiky podpory VEV, stanovené ústředními orgány státní správy, připadá (včetně naplňování přijatých strategií) důležitá role státním příspěvkovým organizacím, především České agentuře na podporu obchodu/CzechTrade (CT). Tato agentura nabízí širokou škálu služeb podnikům (s důrazem na sektor MSP), které mají zájem proniknout na zahraniční trhy a dále se systematicky věnovat exportu. Klíčovou roli přitom hrají zahraniční kanceláře (v roce 2007 jich působilo celkem 33 ve 29 zemích)¹³ této agentury, které umožňují její bezprostřední přítomnost v klíčových teritoriích, kde se mohou bezprostředně angažovat při uvádění jednotlivých podniků

na daný trh (provedení průzkumu trhu, vyhledání vhodného obchodního partnera). Na implementaci uvedené politiky se dále podílí Agentura pro podporu podnikání a investic/CzechInvest (CI). Obě uvedené agentury jsou příspěvkovými organizacemi MPO. Ve své dnešní podobě tato organizace vznikla 2. 1. 2004 sloučením bývalého CzechInvestu s dalšími dvěma agenturami MPO (Agenturou pro rozvoj podnikání a Agenturou pro rozvoj průmyslu ČR). Posláním nového CI „...je podpora konkurenceschopnosti českých podnikatelů. Zejména se jedná o podporu zpracovatelského průmyslu a inovací (cílenou podporou vzniku inkubátorů, vědeckotechnických parků a klastrů)...“¹⁴ Agentura je tedy nyní mnohem více zaměřena na podnikatele v ČR, samozřejmě bez ohledu na jejich národní původ. Rovněž CI disponuje svými zastoupeními v zahraničí, byť jejich počet je výrazně nižší než v případě CT (v roce 2007 jich bylo celkem devět). Obě výše uvedené agentury se rovněž účastní na implementaci strukturální politiky EU v ČR (jsou nositeli operačních programů EU).

Nedílnou a významnou součástí systému ED jsou ovšem rovněž určité součásti (některých) zastupitelských úřadů ČR (ZÚ) v zahraniční zřizovaných MZV, a sice jejich tzv. obchodně-ekonomické úseky (OEÚ).¹⁵ Podle výše zmíněné dohody mezi MZV a MPO jsou OEÚ „...integrální součástí ZÚ a jeho pracovníci jsou podřízeni vedoucímu ZÚ. Odborné řízení pracovníků OEÚ při zahraničně ekonomické činnosti náleží do přímé působnosti MPO, jemuž pracovníci OEÚ za výsledky své činnosti odpovídají.“¹⁶ Ve vztahu k pracovníkům OEÚ (obchodním radům) tedy existuje určitá dvojkolejnost řízení, kdy na jedné straně jsou v rámci hierarchické struktury MZV podřízeni vedoucímu ZÚ, na straně druhé jsou po odborné a metodické stránce řízení příslušným pracovištěm MPO, které pro to disponuje odpovídajícími profesionálními kapacitami. Dosavadní zkušenosti s tímto systémem řízení naznačují, že se jeho principy stále plně nevžily a že v některých případech dochází k určitým kompetenčním třenicím, které však pravděpodobně nemají podstatný vliv na úspěšné fungování celého systému.¹⁷ Soudě tak alespoň podle celkově pozitivního hodnocení výsledků, jichž bylo v uplynulých letech při podpoře VEV ČR dosaženo.

Úkoly OEÚ se poněkud liší podle toho, zda působí v místě, kde se zároveň nachází zahraniční kancelář CT. Tam, kde se tato kancelář nenachází, na něj v přiměřeném rozsahu připadají rovněž úkoly této instituce při podpoře českých podniků na uvedeném trhu, zatímco tam, kde působí společně s expoziturou CT, se OEÚ soustřeďuje především na koncepční činnost a na monitorování ekonomického prostředí v daném teritoriu (což ovšem neznamená, že v prvých z uvedených lokalit se takovouto činností nezabývá). Specifickou roli při podpoře VEV ČR hrají tzv. Česká centra, která jsou příspěvkovou organizací MZV (v současné době disponují sítí 21 zahraničních zastoupení). Zaměřují se především na oblast kultury a důležitou úlohu hrají především při vytváření pozitivního obrazu ČR v zahraničí (tzv. propagace státu čili branding) jakožto partnera nejen spolehlivého a ekonomicky vyspělého, ale také s hlubokou kulturní tradicí.

Do pestré mozaiky systému podpory VEV v ČR patří rovněž Česká centrála cestovního ruchu/CzechTourism (příspěvková organizace ministerstva pro místní rozvoj), jejímž úkolem je především propagovat ČR v zahraničí jakožto atraktivní lokalitu pro turistiku (centrála měla v roce 2007 v zahraničí celkem 28 zastoupení).¹⁸ Cestovní ruch hraje, jakkoli má využití jeho možného potenciálu pro ČR dosud značné

rezervy, velmi významnou roli z hlediska vnější bilance české ekonomiky a rovněž jako důležitý vnitřní poptávkový stimul.¹⁹

Významnou součástí ED představuje ovšem rovněž finanční podpora exportu, popřípadě dalších vnějších ekonomických aktivit českých subjektů od státu, spočívající v poskytování jednak zvýhodněných exportních úvěrů vyvážejícím subjektům, jednak zvýhodněného pojištění těchto vývozů. Státní politika v této oblasti, která má pouze doplňovat aktivity soukromých subjektů, realizované na plně komerční bázi, je realizována prostřednictvím České exportní banky, a. s. (ČEB), a Exportní a garanční pojišťovací společnosti, a. s. (EGAP). Obě organizace sice formálně mají soukromoprávní statut akciové společnosti, avšak jejich akcie jsou stoprocentně vlastněny státem. Vlastnická práva ČR jsou zde společně vykonávána resorty průmyslu a obchodu, zahraničí, financí a zemědělství.²⁰ Motivací pro angažování veřejného sektoru v této oblasti je především snaha vytvořit pro české firmy na zahraničních trzích podmínky srovnatelné s těmi, jaké mají jejich konkurenti. Poskytnutí například zvýhodněného refinancujícího úvěru totiž exportující firmě umožňuje nabídnout odběrateli výhodnější platební podmínky, jež tvoří nedílnou součást komerční nabídky. Na rozdíl od výše popsané informační podpory VEV tak v sobě finanční podpora skrývá mnohem větší potenciál pro možné narušování rovných konkurenčních podmínek na domácích i světových trzích. Na tuto činnost státu se proto vztahují určitá omezující mezinárodně platná pravidla (v rámci EU i v rámci širším – viz výše konsenzus OECD).

Institucionální strukturu podpory VEV si tedy lze představit jako určité pevné jádro (v podobě domácích centrál výše zmíněných institucí), z kterého vybíhají papsky v podobě zahraničních kanceláří či zastoupení a jejich pevných vazeb na svá domácí ústředí. Uvedené centrály se přitom zabývají jak řízením svých zahraničních expozitur, tak přímým vykonáváním politiky podpory VEV vůči domácím subjektům. Uvedená zahraniční zastoupení se přitom zabývají jak podporou českých podniků přímo na příslušných zahraničních trzích, tak – v součinnosti se ZÚ – prosazováním cílů české ED vůči těmto teritoriím. Výše uvedenou institucionální strukturu podpory VEV přímo v daných teritoriích tedy dnes tvoří 82 OEÚ ZÚ, 32 zahraničních kanceláří agentury CT, devět zahraničních zastoupení CI a 21 zahraničních zastoupení Českých center. Do této struktury je ovšem nutno v jistém smyslu řadit rovněž ZÚ, na kterých přímo nepůsobí OEÚ, neboť i ty poskytují určitý základní rozsah „pomocí a podpory českým podnikatelským subjektům“.²¹

HOSPODÁŘSKÁ DIMENZE ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY V ROCE 2007: AGENDA, UDÁLOSTI

Podpora VEV, vykonávaná směrem navenek, je v podstatě velmi chudá na jasné zahraničněpolitické události, jako jsou například oficiální mezinárodní návštěvy či multilaterální jednání různých mezinárodních summitů či ministerských konferencí. Je totiž prakticky zcela založena na každodenní „drobné práci“. Uvedené zahraničněpolitické události je však většinou možno hodnotit rovněž z hlediska toho, jaké efekty přinesly z hlediska VEV ČR vůči určitému teritoriu. O jasných událostech je ovšem

možno hovořit při pohledu směrem dovnitř, do ČR, z hlediska vývoje a organizačních změn celého systému podpory VEV.

Zcela zvláštní sféru podpory VEV, kde ovšem tak docela neplatí výše uvedené konstatování, představuje potom mnohostranná ekonomická diplomacie, tj. prosazování zájmů ČR na půdě globálních i regionálních mezinárodních organizací s ekonomickým zaměřením. Jejím cílem je působit ve prospěch vytváření a udržování příznivého mezinárodního prostředí pro rozvoj vnějších ekonomických vztahů obecně a vztahů, jež jsou důležité z hlediska českých ekonomických zájmů, zvláště. Členství ČR v různých mezinárodních organizacích ovšem zároveň představuje zdroj určitých závazků omezujících v některých případech prostor pro provádění politiky podpory VEV, kterou tak není možno provádět v rozsahu, který by si mohla ČR libovolně určit (viz např. konsenzus OECD).

Svým vstupem do EU se ČR prakticky zcela vzdala možnosti autonomně využívat nástrojů tzv. klasické obchodní politiky, mezi které patří především možnost samostatného určování vývozních cel, uzavírání obchodních dohod s třetími zeměmi a používání obchodních ochranných opatření pro případ dumpingu a státního subvencování, byť efektivní možnost používání těchto nástrojů byla již předtím výrazně omezena členstvím ve Světové obchodní organizaci (WTO). Tyto nástroje totiž patří pod tzv. společnou obchodní politiku EU (SOP), která je prováděna jednotně za celou Unii jejími orgány, především Evropskou komisí (EK) a Radou EU. Důležitou roli zde hraje především EK, která však jedná v rámci mandátu uděleného jí Radou EU. V případě uzavírání dohod s obchodním prvkem (s nečlenskými státy EU či s mezinárodními organizacemi) EK konzultuje tzv. zvláštní výbor jmenovaný Radou ze zástupců jednotlivých členských států.²² Při výkonu SOP Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou. Jednotlivé členské státy tak zde mohou vykonávat svůj vliv pouze vahou svého hlasu v Radě či nepřímo přes zástupce ve zvláštním výboru.

Evropská unie ovšem v současné době vykonává rovněž některé pravomoci, které v zakládající smlouvě v rámci části věnované SOP explicitně uvedeny nejsou, a to zejména zastupování celého společenství na půdě mezinárodních organizací, zabývajících se záležitostmi mezinárodního obchodu, tedy především na půdě WTO, v jejímž rámci probíhají mnohostranná jednání o postupné liberalizaci světového obchodu. EU tak dnes představuje předního světového aktéra v multilaterální architektuře liberalizace a regulace mezinárodního obchodu.

Po celý rok 2007 přitom v této oblasti trvala patová situace, bránící úspěšnému završení současného liberalizačního kola nesoucího název *Rozvojová agenda WTO z Dohá* (nebo též katarské kolo), jež je způsobena především neochotou EU dostatečně rychle a důrazně přetvářet svou společnou zemědělskou politiku k takové její podobě, která by byla méně deformující ve vztahu ke světovému trhu potravin a dalších zemědělských produktů. K pozastavení rozhovorů došlo na ministerské konferenci v červenci 2006 v Ženevě.²³ Od té doby nebyla nová ministerská konference svolána, neboť se při jednáních příslušných pracovních orgánů nepodařilo dosáhnout rozhodujícího průlomu, a nová konference by tedy neskýtala záruku úspěchu. Další krach konference na ministerské úrovni by totiž mohl vést spíše ke zhoršení celkové atmosféry a k oddálení možné budoucí dohody.

Nehledě na momentální zablokování mnohostranných rozhovorů o liberalizaci světového obchodu v rámci WTO se však EU ve svých programových dokumentech i nadále hlásí k tomuto procesu jakožto k nejefektivnějšímu nástroji pro postupné snižování bariér mezinárodního obchodu. Liberální vnější obchodní politiku na liberalizovaných světových trzích, nikoli tedy izolaci svých ekonomik od vlivu globální konkurence, EU ve svých oficiálních dokumentech chápe jako jeden z důležitých předpokladů posílení své konkurenceschopnosti.²⁴ Lze říci, že tento přístup je v souladu s obecnými zájmy ČR jakožto malé otevřené ekonomiky, jejíž pozitivní vývoj ve značné míře závisí na exportních možnostech, na což také bere zřetel mj. programové prohlášení stávající vlády.²⁵

V duchu tohoto závazku také ČR po celý rok 2007 aktivně vystupovala na příslušných grémiích v rámci EU i WTO, avšak k rozhybání zablokovaných jednání katarského kola její síly pochopitelně stačit nemohly. V rámci EU náleží k tzv. severnímu křídlu, které prosazuje radikální změny společné zemědělské politiky, které by k rozhybání jednání v rámci WTO mohly přispět.²⁶

Nehledě na to, že ED je v základních programových dokumentech (např. vládní prohlášení, programy některých politických stran) vnímána nejen jako priorita, ale i jako určitý celek či systém, mezi jednotlivými jejími aktéry převládá dosud názor, že koordinace jednotlivých aktivit dosud není na optimální úrovni a že tedy podpora VEV dosud nemá dostatečně systematický charakter.²⁷ Její nejvíce rozvinutou složkou je podpora exportu, kde se systematicky angažuje nejvíce institucí, především agentura CzechTrade, resp. její zahraniční kanceláře, OEÚ ZÚ a dále instituce finanční podpory exportu (ČEB a EGAP). Tato oblast je také nejpodrobněji zpracována v oblasti koncepční. V roce 2005 byla MPO za úzké spolupráce s MZV vypracována *Exportní strategie ČR pro období 2006–2010*, která „reaguje na změny, ke kterým došlo po vstupu ČR do Evropské unie, na nutnost nově definovat teritoriální priority, na nové potřeby klientů a nové trendy v poskytování služeb (investice do zahraničí, vývoz služeb).“²⁸ Základními strategickými prioritami tohoto materiálu jsou podpora mezinárodní konkurenceschopnosti české ekonomiky a podpora dalšího zapojování MSP do mezinárodních ekonomických vztahů.²⁹ Rok 2007 tedy byl již druhým rokem naplňování této pětileté strategie, kterou převzala i nová vláda pravého středu.

Materiál v sobě spojuje analytické zpracování (použita mj. metoda SWOT) s jasnou profilací na dosažení konkrétních cílů ve stanoveném časovém rámci.³⁰ Patří mezi ně vytváření nových příležitostí na zahraničních trzích (prostřednictvím diplomatického působení na příslušných trzích a budování kvalitní značky ČR ve světě), zlepšení kvality služeb poskytovaných českým exportérům a zvýšení domácích vývozních kapacit (prostřednictvím exportního vzdělávání a rozšířením finančních služeb pro export). Zatímco první cíl představuje typickou ukázkou působení ED směrem ven, vůči zahraničí, další dva jsou naopak příkladem jejího působení směrem dovnitř, vůči domácím subjektům (viz výše). Cílů exportní strategie má být dosaženo prostřednictvím naplňování dvanácti konkrétních projektů.³¹ Charakteristickým znakem strategie je teritoriální diferenciací,³² avšak na druhé straně zcela plošný přístup, pokud jde o jednotlivé položky zboží a služeb: „Exportní strategie se nevěnuje speciálně jednotlivým komoditním skupinám zboží a služeb, neboť takový přístup by na

celkové koncepční úrovni vedl k porušení zásady rovných příležitostí pro české exportéry.⁴³³

Počátkem ledna 2007 nastoupila do úřadu koaliční vláda pravého středu premiéra M. Topolánka, jejíž vůdčí politickou silu představuje Občanská demokratická strana (ODS). Dalšími dvěma členy koalice jsou potom centristicky orientovaní lidovci (KDU–ČSL) a Strana zelených. Programové prohlášení této vlády se sice k provádění aktivní politiky podpory VEV jednoznačně hlásí (viz výše), avšak zároveň klade důraz na provedení určitých změn v této oblasti, směřujících k jejímu celkovému zefektivnění, což mj. odráží programové priority nejsilnější koaliční strany.³⁴

Návrhy na provedení uvedených dosti drastických změn v celém systému podpory VEV a jeho institucionálního zajištění přitom vycházejí (byť mají o poznání méně radikální charakter) z podkladů vypracovaných v rámci projektu *eStat*, realizovaného občanským sdružením *Becario*, majícím ideově i personálně blízko k ODS. Dokument s poměrně dlouhým názvem *Restrukturalizace organizací a činností státu zajišťujících zahraniční prezentaci země a podporu exportu, investic a příjezdové turistiky* (publikovaný v roce 2005) hodnotí stávající situaci jednoznačně jako neuspokojivou pro údajnou přílišnou věcnou a institucionální roztržičnost aktivit státu v této oblasti a jeho zasahování do oblastí, které by měly být přenechány soukromé iniciativě (a z toho plynoucí nadměrné finanční náročnosti). Přichází přitom s opravdu značně radikálními návrhy, podle kterých by měly být všechny čtyři výše uvedené státní příspěvkové organizace sloučeny do jediné (s pracovním názvem *CzechMark*) a veškeré kompetence a politická odpovědnost za danou oblast převedeny na MZV. Velká většina aktivit, vykonávaných dosud různými státními organizacemi v rámci ED by měla být „outsourcována“ (tedy přenechána soukromým subjektům, jež by je vykonávaly na objednávku a za úplatu státu), zprivatizována či přímo zrušena. V rukou státu by tak měla být ponechána pouze propagace ČR a vytváření její jednotné značky v zahraničí (tzv. *branding*). Pouze „v některých případech“ dokument připouští také propagaci jednotlivých segmentů ekonomiky a v zemích s tzv. „státní“ ekonomikou také poskytování informačních služeb českým subjektům a „státní lobbing“ (v tržních ekonomikách je prý lobbing přípustný pouze „ve výjimečných případech“).³⁵ V dokumentu ovšem vůbec neexistují zmínky o finanční podpoře exportu, který spadá do působnosti organizací ČEB a EGAP.

Uvedená koncepce zároveň identifikuje také tři činnosti, které stát ve stávajícím systému nevykonává, a přitom by je měl vykonávat, a to měření efektivity všech propagačních činností, podporu vývozu investic z ČR a využívání rozvojové pomoci při propagaci země v oblasti exportu, investic a turismu.³⁶

O způsobu uvažování autorů dokumentu svědčí mj. to, že pod titulkem *Rizika navrhovaného řešení* nenajdeme ani slovo o tom, jaká rizika by mohly navrhované radikální kroky eventuálně znamenat pro fungování celého systému ED, tedy i pro celkový vývoj VEV ČR, ale pouze obavy z toho, že by jimi navrhovaná opatření (o jejichž správnosti si zřejmě nepřipouštějí ani stín jakýchkoli pochybností) nemusela být realizována.³⁷

Celkově lze říci, že důsledné naplnění výše uvedené koncepce by znamenalo prakticky úplnou destrukci pracně budovaného systému podpory VEV, který v ČR vznikl

na základě určitého – někdy dosti komplikovaného – institucionálního vývoje a reakce na neuspokojivý vývoj vnější bilance země během devadesátých let a který projevil svou funkčnost, když napomohl k postupnému velmi výraznému zlepšení vnější bilance a následně k celkově pozitivnímu vývoji celé české ekonomiky.³⁸ To na druhou stranu neznamena, že by zde neexistovala žádná neúčinnost a duplicita, jež by bylo vhodné odstranit, avšak bez likvidace celého systému, jenž nikdy v dohledné době rozhodně nedokáže nahradit soukromá aktivity.

Určitou naději, že by výše uvedený program nemusel být nakonec realizován s plnou silou a radikálností, v sobě obsahoval vlastně již volební program nejsilnější pravicové strany a pozdějšího vítěze voleb 2006. Program ODS se totiž implicitně *de facto* hlásil k plnému rozsahu činností dosud prováděných v rámci ED, byť zároveň vyzýval k určitým organizačním změnám v této oblasti (viz výše). Jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, programové prohlášení současné české pravostředové vlády klade na ED značný důraz. Lze dokonce říci, že v jeho rámci hraje tato oblast prominentní roli, neboť „vybudování efektivního modelu ekonomické diplomacie“ je zde uvedeno na prvním místě mezi cíli české zahraniční a bezpečnostní politiky.³⁹ I v tom je však implicitně obsažena určitá dvojsečnost, neboť je zde zároveň kladen důraz na organizační změny existujícího systému ED, zaměřené na jeho celkové zefektivnění.

Při pohledu na dosavadní, zhruba již rok a čtvrt trvající činnost současné vlády v oblasti podpory VEV lze konstatovat, že v oblasti organizační – alespoň prozatím – převažuje určitá obezřetnost a kontinuita.⁴⁰ Zatím zde tak došlo pouze k celkem drobným organizačním změnám, které rozhodně nemění podstatu a způsob fungování dosavadního systému a jsou navíc většinou hodnoceny pozitivně jako příspěvek ke zvýšení jeho efektivnosti.⁴¹ Jde především o umístění zahraničních zastoupení vládních agentur CzechTrade a CzechInvest na jednu adresu (od ledna 2008). Nejde přitom o formální organizační sloučení obou kanceláří (a vůbec už ne o přípravu na sloučení obou agentur), které zůstanou formálně samostatné, avšak budou vystupovat jako jedno kontaktní místo vůči svým českým klientům a nabízet na zahraničním teritoriu kompletní nabídku služeb obou agentur. Týká se to celkem osmi míst, kde kanceláře obou subjektů působí společně (z hlediska sítě CzechTrade tedy pouhá čtvrtina).⁴²

V roce 2007 byla ovšem realizována rovněž některá další opatření, zaměřená na zvýšení efektivnosti systému podpory VEV ČR. Částečně jde o další rozvíjení aktivit započatých již před volbami v roce 2006, jako je například rozšiřování systému manažerského řízení aktivit státu v zahraničí, využívajícího metodu *Balanced ScoreCard*, na další české ZÚ nebo další posilování koordinace jednotlivých resortů v rámci naplňování *Koncepce jednotné prezentace ČR*. Pravděpodobně nejvýznamnější novou aktivitou je zřízení tzv. Rady pro obchod a investice, která by měla být především nástrojem mnohem intenzivnějšího a bezprostřednějšího zapojení podnikatelské veřejnosti – pro kterou jsou služby státu v oblasti podpory VEV určeny – do tvorby a realizace ED (a samozřejmě též do vyhodnocování její celkové účinnosti a efektivity jejích jednotlivých složek). Měla by mít statut stálého poradního a koordinačního orgánu, ve kterém budou společně zasedat zástupci MPO a MZV a dalších orgánů státní správy a jim podřízených institucí se zástupci podnikatelské sféry, resp. jejích reprezentativních organizací, přičemž jejich představitel by Radě předsedal.

**Tabulka: Vývoj ekonomických veličin podporovaných v rámci ED
(v mld. Kč)**

Ukazatel	2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
		Hodn.	01/00	Hodn.	02/01	Hodn.	03/02	Hodn.	04/03	Hodn.	05/04	Hodn.	06/05	Hodn.	07/06	Hodn.
Vývoz z ČR	1 121	1 270	113,3	1 254	98,7	1 371	109,3	1 723	125,7	1 869	108,5	2 144	114,7	2 472	115,3	2 472
Obchodní bilance	- 121	- 117	x	- 71	x	- 70	x	- 13	x	59	x	68	x	85	x	85
Příjmy z cest. ruchu	115	118	102,6	96	81,4	100	104,2	107	107,0	112	104,7	113	100,9	134	118,6	118,6
Bilance cest. ruchu	66	65	x	45	x	46	x	48	x	54	x	60	x	60	x	60
Bilance běžného účtu	- 105	- 124	x	- 136	x	- 161	x	- 147	x	- 49	x	- 100	x	- 89	x	- 89
Čistý příliv PZI ¹⁾	192	215	112,0	278	129,3	59	21,2	128	216,9	279	218,0	135	48,4	185	137,0	137,0
Čisté PZI do zahr. ²⁾	2	6	x	7	x	6	x	26	x	- 0	x	30	x	27	x	27
Bilance PZI	191	208	x	271	x	54	x	102	x	280	x	104	x	59	x	59
HDP (běžné ceny; index ve stálých cenách)	2 189	2 352	102,5	2 464	101,9	2 577	103,6	2 817	104,6	2 994	106,5	3 220	106,4	3 558	106,5	3 558

¹⁾ Index: změna aktivního salda.

²⁾ Čistá repatriace investic do ČR.

Prameny: Česká národní banka. On-line: (www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/es/statistika/platebni_balance_stat/platebni_balance/BOP_CS.XLS).
Český statistický úřad. On-line: (www2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/er:_makroekonomicke_udaje).

Navzdory deklarování oblasti ED jako jedné z priorit se vláda touto oblastí na svých zasedáních v roce 2007 samostatně zabývala v podstatě pouze jednou. 18. dubna na své 15. schůzi přijala usnesení (č. 395) k návrhu na zaměření dalšího rozvoje pojišťování vývozu a zároveň schválila návrh na prodej podílu společnosti EGAP v Komerční úvěrové pojišťovně EGAP, a.s., dvěma zahraničním finančním společnostem (belgické Ducroire – Delcredere SA. N.V. a italské Sace BT SPA).

Problematikou podpory VEV se vláda ČR měla dále zabývat na své 36. schůzi dne 10. 9. 2007, kdy měla projednat materiál předložený ministrem zahraničních věcí k plnění tzv. vládního úkolu č. 140 v rámci prověrky plnění vládního prohlášení. Příslušný bod byl však nakonec z programu stažen a do konce roku se již na pořad jednání nedostal.

ZÁVĚR

Navzdory tomu, že se v roce 2007 ujala moci vláda, jejíž nejdůležitější politická složka před posledními parlamentními volbami do určité míry inklinovala k radikálním změnám systému české ED, je možno uvedený rok považovat v podstatě za období (až na personální otřesy v agentuře CI) bez dramatických zvratů. Nová vláda se tak přihlásila k přesvědčení, že účinná a multidimenzionální podpora VEV, která se neomezuje pouze na vytváření rámcových podmínek a nevyhýbá se opatřením zaměřeným na podporu pronikání podnikové sféry na zahraniční trhy, představuje nedílnou součást moderní hospodářské a zahraniční politiky. Lze říci, že strategii postupného evolučního vylepšování systému ED při zajištění jeho celkové stability odpovídaly i příznivé výsledky, kterých v oblasti vnějších vztahů dosáhla česká ekonomika. Vzhledem k reálně existující konstelaci politických sil a očividně úspěšnému vývoji ekonomiky, ke kterému podle převažujícího mínění mechanismy ED přispívají, nelze podle názoru autora tohoto příspěvku nějaké radikální řešení očekávat ani v roce 2008, naopak lze očekávat kontinuitu při naplňování dříve přijatých programových dokumentů.

Poznámky

- ¹ Při extenzivním výkladu by se sem daly např. zařadit rovněž některé funkce vykonávané ČNB a ministerstvem financí v oblasti vnějších měnových vztahů, neboť základní rámcové předpoklady pro možnost plynulého fungování VEV jsou obsaženy v měnové a kurzové politice státu, která má za úkol zajistit odpovídající přístup domácích subjektů k mezinárodně akceptované likviditě, jakož i určitý způsob vnějšího ocenění národní práce.
- ² Viz *Restrukturalizace organizací a činností státu zajišťujících zahraniční prezentaci země a podporu exportu, investic a příjezdové turistiky*, Becario, s. 4. On-line: (www.estat.cz/download/zahr_prezentace.pdf).
- ³ V době vlád vedených ČSSD kritizovala ODS v této oblasti především – údajně – přílišný rozsah těchto aktivit a jejich interferenci rovněž do sfér, které by měly zůstat výlučnou doménou působení

- tržních sil, a rovněž jejich údajnou institucionální a personální roztržštěnost a z ní plynoucí nízkou efektivitu vynakládaných veřejných prostředků (viz *Restrukturalizace organizací a činností státu zajišťujících zahraniční prezentaci země a podporu exportu, investic a příjezdové turistiky*, op. cit.
- ⁴ Viz *Programové prohlášení vlády*, nečíslováno. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20780).
- ⁵ Viz *Volební program ODS*, s. 55–56, a *Volební program KDU–ČSL*, s. 83–84. Ve Volebním programu Strany zelených tato problematika sice explicitně není rozvedena, avšak z některých náznaků je možno vyčíst, že se strana proti aktivní podpoře vnějších ekonomických vztahů státem při dodržení určitých zásad rozhodně nestaví.
- ⁶ Srv.: Pick, Otto–Handl, Vladimír (eds.): *Zahra niční politika České republiky 1993–2004. Úspěchy, problémy a perspektivy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů 2004, s. 146–150.
- ⁷ Obsah ekonomické diplomacie je poněkud podrobněji rozveden v *Koncepci zahraniční politiky České republiky na léta 2003–2006*, která však byla přijata vládou V. Špidly (s převahou ČSSD) a dnes ji tedy lze již považovat za „politicky zastaralou“ (nová koncepce však dosud nebyla přijata). V tomto dokumentu je především kladena váha na úzkou vzájemnou vazbu mezi aktivní ekonomickou diplomacií a možnostmi domácí hospodářské politiky vlády: „Česká republika dále posílí ekonomickou dimenzi své zahraniční politiky jako komplex koordinovaných aktivit různých subjektů, směřujících k vytvoření vnějších podmínek pro ekonomický rozvoj. Zaměří se přitom zejména na prosazování zájmů a opatření své hospodářské politiky v bilaterálních vztazích, v integračních seskupeních a v dialogu, který vede v mezinárodních ekonomických organizacích... Ekonomická diplomacie se rovněž zaměří na obohacování hospodářské politiky vlády o podněty z vnějšího prostředí.“ On-line: (www.czechembassy.org/servis/soubor.asp?id=4191, s. 17–18). Zdůrazněna dále je rozhodující role pracovníků působících přímo v zahraničí pro prosazování cílů politiky podpory VEV a nutnost zaměření jejich činnosti na podporu rozvoje konkrétních ekonomických vztahů: „Činnost ekonomických diplomatů se bude zaměřovat na vytváření podmínek pro rozvoj konkrétních obchodních kontaktů a na podněcování zájmu zahraničních investorů o přímé zahraniční investice v České republice.“ (op. cit., s. 18) Na jiném místě dokument pojednává o tzv. zahraniční prezentaci země, která je dnes zahrnována přímo pod ekonomickou diplomacii. Lze říci, že současné vládní dokumenty vlastně převzaly pouze poslední dva uvedené body.
- ⁸ Podíl vývozu a dovozu na HDP ČR činil v roce 2007 69,5 %, resp. 67,1 % (oproti roku 2006, kdy podíl na vývozu byl 66,6 % a na dovozu 65,2 %, to představuje zřetelný nárůst o několik procentních bodů). Obrat zahraničního obchodu tak v roce 2007 více než o jednu třetinu převyšoval výši HDP.
- ⁹ Tato formulace je zde přitom již od původního znění *Římské smlouvy* z roku 1957. Srv.: *ÚZ*, č. 446, s. 29, a *Treaty establishing the European Economic Community*. Luxembourg: Publishing Services of the European Communities, 1962, s. 100.
- ¹⁰ Stalo se tak na základě směrnice č. 98/29 ES ze dne 7. 5. 1998.
- ¹¹ Kromě toho existují ještě další dva „ideální“ modely řízení ED, a to model integrovaný a model třetí agentury. V praxi se ovšem často vyskytují i různé kombinace uvedených typů. Srv.: Pajtinka, Erik: *Hospodářská diplomacie: Hľadanie efektívneho modelu riadenia alebo boj o obchodných atašé? Mezinárodní politika*, 10/2007, s. 17.
- ¹² Viz *Dohoda o spolupráci Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu v otázkách spojených se zabezpečováním zahraničně obchodní politiky, zahraničního obchodu a podpory exportu v činnosti zahraniční služby České republiky* z 8. 10. 1998 (aktualizována v říjnu 2000).
- ¹³ Viz interní materiál MZV: *Návrh vládního usnesení k vládnímu úkolu č. 140, Příloha III*, s. 3 a 13–14. Síť kanceláří CT zaznamenala v posledních letech velmi bouřlivý rozvoj (ještě v roce 2000 šlo pouze o 16 kanceláří působících v 15 zemích). V uvedeném roce přitom z uvedeného počtu přibyla jediná, a to ve Vietnamu, který – jakožto velmi dynamická ekonomika – podle *Exportní strategie ČR* (viz dále) patří z hlediska proexportní politiky státu mezi tzv. prioritní země.
- ¹⁴ CzechInvest: *Výroční zpráva 2005*, s. 7. Někdejší CI (původně založený v roce 1992) byl naproti tomu klasickou investiční agenturou, mající za úkol především podporu přílivu PZI.

- ¹⁵ V roce 2007 působilo na 82 ZÚ ČR celkem 102 pracovníků OEÚ, tedy tzv. obchodních radů, přičemž v uvedeném roce nedošlo ke změně jejich počtu. S určitým navýšením – o 1–2 místa (a s průměrováním některých pracovníků ze Západu na Východ) – se prý počítá až v roce 2009 (viz rozhovor s pracovníkem ODEV MZV ČR Janem Maruškou, 12. 10. 2007).
- ¹⁶ Viz pozn. 12, čl. 5.
- ¹⁷ Pracovníci MZV dokonce při osobních rozhovorech stále přiznávají, že z jejich pohledu „nejlepší volbou“ by bylo převedení všech kompetencí nad prováděním ED přímo v teritoriích pod jejich ministerstvo (viz např. rozhovor s pracovníkem ODEV MZV ČR J. Maruškou, 12. 10. 2007). Takovému systému by ovšem podle vyjádření jeho pracovníků dával přednost rovněž např. Svaz průmyslu a dopravy (viz např. rozhovor s ředitelkou Sekce vnějších vztahů SPaD Dagmar Kuchtovou a jejím zástupcem Vladimírem Körnerem, 5. 10. 2007). V této souvislosti ovšem působí poněkud zvláště, že MZV neakceptovalo připomínku ministerstva financí, vzešlou z připomínkového řízení: „Směřovat k modelu řízení organizací na podporu zahraničního obchodu pouze jedním centrálním subjektem“ (viz interní materiál MZV: *Návrh vládního usnesení k vládnímu úkolu č. 140*).
- ¹⁸ Tato organizace přitom působí na výrazně komerčnější bázi než CzechTrade a CzechInvest, což naznačuje i skutečnost, že část jejich zahraničních zastoupení je realizována prostřednictvím soukromých subjektů v zemi působení (viz Hubinger, Václav: *Encyklopedie diplomacie*. Praha: Libri, 2006, s. 63, a interní materiál MZV: *Návrh vládního usnesení k vládnímu úkolu č. 140, Příloha III*, s. 3 a 13–14). Rovněž síť zahraničních zastoupení organizace CzechTourism zaznamenala v posledních letech výrazný nárůst (ještě v roce 2000 šlo o pouhých šest zastoupení).
- ¹⁹ V roce 2006 činilo např. aktivum bilance příjmů z cestovního ruchu 53,1 mld. Kč, a to při celkově záporné bilanci běžného účtu platební bilance ČR ve výši 100,3 mld. Kč. Za první tři čtvrtletí roku 2007 představovalo potom aktivum bilance příjmů z cestovního ruchu 39,3 mld. Kč při celkově negativní bilanci běžného účtu platební bilance 73,9 mld. Kč, viz statistika ČNB. On-line: (www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_balance_stat/platebni_balance/BOP_CS.XLS).
- ²⁰ Rozdělení správy akcí (vlastněných státem) mezi uvedené čtyři resorty přitom není zcela rovnoměrné (nejvíce akcí drží MF a MPO), nicméně k přijetí zásadních rozhodnutí je nutný konsenzus všech čtyř ministerstev. Dozorčí rada obou organizací se schází jedenkrát za dva měsíce, kdežto jejich valná hromada dvakrát ročně. MZV má za úkol při správě obou organizací zejména sledovat vhodnost státní podpory příslušné transakce z hlediska rizikovitosti daného teritoria, resp. zájmů ČR (viz rozhovor s pracovníkem ODEV MZV ČR M. Brejníkem, 18. 1. 2008).
- ²¹ *Zásady spolupráce zastupitelských úřadů České republiky s českými podnikatelskými subjekty v obchodně ekonomické oblasti (KODEX)*, s. 2. On-line: (www.mzv.cz/servis/Soubor.asp?ID=8461).
- ²² Určitou výčetovou definici společné obchodní politiky EU, její aktéry a rozhodovací procedury obsahuje čl. 133 *Smlouvy zakládající EU*. Zmíněný zvláštní výbor proto bývá někdy nazýván „Výbor 133“.
- ²³ Bližší informace viz např. *Právo*, 25. 7. 2006, s. 18, či *Hospodářské noviny*, 25. 7. 2006, s. 2.
- ²⁴ Viz *Global Europe: Competing in the World. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, 4 October 2006, s. 2. On-line: (eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0567en01.pdf).
- ²⁵ „Česká republika bude aktivně prosazovat liberalizaci světového obchodu, odstraňování bariér svobodné výměny zboží a služeb a dodržování ochrany duševního vlastnictví s tím, aby tyto kroky byly prováděny citlivě, s ohledem na rozvoj nejzaostalejších zemí světa.“ *Programové prohlášení vlády*, nečíslováno. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20780).
- ²⁶ Tato skupina se nazývá též mj. Ariana Group či Liberal 10. Podle Stálé mise ČR v Ženevě patří ČR spolu s Velkou Británií, Švédskem, Estonskem, Dánskem a Lotyšskem dokonce k „tvrdému jádru“ této skupiny. On-line: (www.mzv.cz/wwwo/default.asp?id=49887&ido=7180&idj=1&amb=115&ParentIDO=636).
- ²⁷ Viz např. rozhovor s ředitelkou Sekce vnějších vztahů SPaD D. Kuchtovou a jejím zástupcem V. Körnerem, 5. 10. 2007, či s pracovníkem ODEV MZV ČR J. Maruškou, 12. 10. 2007.

- ²⁸ Viz *Exportní strategie ČR pro období 2006–2010*. On-line: (www.businessinfo.cz/cz/rubrika/exportni-strategie-cr-2006-2010/1001404/).
- ²⁹ Podíl tohoto sektoru v zahraničním obchodě ČR je již dnes poměrně značný (v roce 2004 činil podíl MSP do 249 zaměstnanců 34 % u vývozu a takřka polovinu – 49,8 % v případě dovozu), avšak podle názoru autorů strategie stále plně neodpovídá jeho potenciálním možnostem a průměr v EU je prý 1,6krát větší. On-line: (www.businessinfo.cz/cz/clanek/exportni-strategie-cr-2006-2010/projekty-a-sluzby-pro-male-a-stredni-pod/1001404/37895/).
- ³⁰ Exportní strategie si též mj. klade dva kvantitativní cíle (v obou případech do roku 2010), a to zvýšení hodnoty exportu zboží na obyvatele na úroveň 10 400 USD a exportu služeb na obyvatele na úroveň 1140 USD. On-line: (www.businessinfo.cz/cz/rubrika/exportni-strategie-cr-2006-2010/1001404/). V roce 2005 přitom hodnota vývozu na obyvatele činila 7619 USD. Mnohem problematičtější potom vyznívá druhý ze stanovených cílů, neboť na základě údajů ČNB o platební bilanci (při zahrnutí výnosů z dopravy, cestovního ruchu a tzv. ostatních služeb) činila hodnota vývozu služeb na obyvatele již v roce 2005 nepatrně více, než je stanovený „kýžený“ cíl pro rok 2010, a to 1148 USD. Autoři koncepce neříkají bohužel nic o tom, z jaké definice a metodiky výpočtu služeb vycházejí. Viz ČNB: *Statistika platební bilance*. On-line: (www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/statistika/platebni_bilance_stat/platebni_bilance/BOP_CS.XLS); ČSÚ: *Statistika obyvatelstva*. On-line: ([www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/tab_1_obyvatelstvo_zu/\\$File/1zu_oby.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/tab_1_obyvatelstvo_zu/$File/1zu_oby.xls)).
- ³¹ Jde konkrétně o tyto projekty: Usnadňování podmínek obchodu, Působení na klíčových trzích, Budování kvalitní značky ČR ve světě, Účinná asistence pro exportéry, Zvýšení vývozu služeb, Zvýšení přímých investic a akvizic do zahraničí, Síť pro export, Rozšíření finančních služeb pro český export a Exportní akademie. O aktuálnosti a „živosti“ této exportní strategie svědčí mj. i to, že se na něj odvolává rovněž interní materiál MZV k plnění tzv. vládního úkolu č. 140 z podzimu 2007 (viz *Návrh vládního usnesení k vládnímu úkolu č. 140, Příloha III*, s. 5–6).
- ³² Strategie respektuje zcela jednoznačnou skutečnost, že naprosto dominantní část českého vývozu (v roce 2007 85,2 %, čímž zůstal prakticky nezměněn oproti roku 2006, kdy činil 85,7 %) je orientována na trhy EU-27. Členské státy Unie proto mají statut zemí zvláštního významu. Vedle toho však ještě bylo vybráno – původně celkem 19 – zemí z různých kontinentů, představujících perspektivní a dynamické trhy, jež získaly statut prioritních zemí. Konkrétně jde o Rusko, Ukrajinu, Turecko, Srbsko a Chorvatsko z Evropy; Čínu, Indii a Vietnam z Asie; USA, Kanadu, Argentinu, Brazílii, Chile, Mexiko z Ameriky a dále o tři blízkovýchodní státy (Egypt, Saúdskou Arábii a Spojené arabské emiráty).
- ³³ *Exportní strategie ČR pro období 2006–2010*. On-line: (www.businessinfo.cz/cz/clanek/exportni-strategie-cr-2006-010/uvod/1001404/37877/).
- ³⁴ Volební program ODS jednak obsahuje výzvu k vyjasnění kompetencí a zjednodušení rozhodovacích procedur v oblasti ED a k jejímu zaměření na menší počet dosažitelných cílů a jednak návrh určité konkrétní institucionální změny: „Úplné kompetenční vyvedení oblasti zahraničního obchodu a podpory exportu z Ministerstva průmyslu a obchodu ČR a její zařazení pod ministerstvo zahraničí, a to včetně příslušných organizačních složek a personálního zajištění.“ a dále: „Redukce a zjednodušení sítě příspěvkových organizací zabývajících se oblastí ekonomické, kulturní a turistické prezentace České republiky v zahraničí do podoby jediné organizace s třemi silnými pilíři pro všechny aktivity.“ *Společně pro lepší život*. Volební program ODS 2006, s. 56.
- ³⁵ *Viz Restrukturalizace organizací a činností státu zajišťujících zahraniční prezentaci země a podporu exportu, investic a příjezdové turistiky*, op. cit., s. 8.
- ³⁶ Tamtéž, s. 18.
- ³⁷ Tato rizika podle autorů spočívají jednak v tom, že návrhy nebudou znamenat dostatečně silnou prioritu pro politickou reprezentaci, jednak v tom, že by jejich implementace mohla být blokována úřednickými aparáty jednotlivých ministerstev (viz *Restrukturalizace organizací a činností státu zajišťujících zahraniční prezentaci země a podporu exportu, investic a příjezdové turistiky*, op. cit., s. 24).
- ³⁸ Hřích, Jan: *Vývoj ekonomické dimenze zahraniční politiky ČR jako reakce na vývoj vnější pozice české ekonomiky*. In: Pick, Otto–Handl, Vladimír (eds.): op. cit., s. 146–150. Viz též tabulka na s. 342.

- ³⁹ Viz *Programové prohlášení vlády*, nečíslováno. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20780).
- ⁴⁰ Poněkud jinak je to však v oblasti personální, kde v roce 2007 působily poněkud rušivým dojmem peripetie kolem osoby generálního ředitele agentury CzechInvest. Výsledky, kterých agentura za tento rok dosáhla, však naznačují, že se určitá nestabilita ve vrcholných funkcích nijak podstatněji neprojevila v účinnosti jejího fungování. CzechInvest totiž v roce 2007 zprostředkoval rekordních 182 investičních projektů v hodnotě 71 mld. Kč (viz *Právo*, 17. 1. 2008). Rovněž makroekonomické údaje o přílivu PZI za první tři čtvrtletí 2007 naznačují, že by jejich celoroční příliv mohl dosti výrazně přesáhnout hodnotu za rok 2006 (viz tabulka na s. 342).
- ⁴¹ Viz např. rozhovor s projektovou manažerkou CzechInvestu Lenkou Kučerovou, 1. 11. 2007.
- ⁴² Další kroky, např. pro vytvoření jednotné sítě českých kanceláří na podporu VEV v zahraničí, by měly popř. následovat až po vyhodnocení výsledků tohoto opatření (viz rozhovor s ředitelem odboru PR a propagace agentury CzechTrade Alešem Řiháčkem. *Právo*, 9. 10. 2007).